

Mergaitės, kurios dalijosi oda

GIMDYMAS BUVO SUNKUS. Tikriausiai pats sunkiausias, koks tik yra kada nors buvęs, be to, kaime, kur kiekvienas gimdymas sukeldavo nepatogumų. Mama buvo stora, bet tik trečią dejonių kupiną dieną ji suprato, kad nešioja dvynius. Kaip išstūmė, kaip ilgai aidėjo riksmas rąstinėje trobelėje ir kaip aplink gimdyvę susispietusios moterys ištraukė kūdikius – visa tai buvo pamiršta. Pernelyg siaubinga, kad pasakotum, pernelyg baisu, kad prisimintum. Motina plyšo ir mirtinai nukraujavo, ir jos vardas buvo ištrintas iš istorijos. Bet dvynės ir jų apsigimimas bus prisimenamas amžinai. Jos buvo suaugusios klubais.

Visa kita buvo gerai. Jos kvėpavo, rėkė ir buvo sveiko proto.

Jų tėvai gyveno Heknių sodyboje, tad mergaitės buvo pakrikštytos Halfrida ir Gunhilda Heknėmis. Jos gražiai augo, daug juokėsi ir teikė daugiau džiaugsmo nei vargo. Visiems: tėvui, broliams ir seserims, kaimui. Seserys Heknės buvo anksti pristatytos prie audimo staklių ir ilgai sėdėdavo, keturioms rankoms nardant tarp gijų ir apmatų, taip greitai, kad buvo sunku įžiūrėti, kas per akimirką supynė siūlus į vaizdingą tinklą. Motyvai buvo keistai gražūs, dažnai paslaptingi, ir seserų darbai buvo dažnai iškeičiami į sidabrą arba naminius gyvulius.

Tuo metu niekas nemanė, kad rankų darbo kūrinius reikėtų kaip nors pažymėti, o vėliau žmonės mokėdavo už nuaustą aušinį didelius pinigus net ir nebūdami tikri, kad tai originalas.

Žinomiausias Heknių audinys buvo „Pragaišties naktis“, vietinių paskutinio teismo dienos vaizdinys, kilęs iš senųjų norvegų pasakojimų apie ragnaroką. Liepsnų jūra pavėrs naktį dieną, ir kai viskas sudegs ir stos naktis, iš žemės teliks pliki kalnai, o gyvieji ir mirusieji stos prieš teismą. Šis audinys buvo padovanotas bažnyčiai ir ten kabojo kartai keičiant kartą, kol vieną naktį pradingo iš užrakintos bažnyčios.

Heknė vienas pirmųjų valdė stambų ūkį ir šis buvo vienas geriausių. Jam priklausė dvi ganyklos su nameliais piemenims ir didžioji ganykla. Heknės taip pat turėjo stiprių veršelių bandą, ganė ją tamsiai žalioje žolėje. Ūkininkai lengvai galėjo priėti prie Žemutinio Gliupeno ežero, gausaus žuvų, šalia stovėjo rąstinė trobelė žvejybos įrankiams. Bet didžiausias Gudbrandsdaleno ūkininko turtas buvo sidabras. Tai buvo jų banko saugykla, matomas ir naudojamas rezervas. Nė vienas ūkis nebuvo vertas gero vardo, jei neturėjo sidabrinių stalo įrankių aštuoniolikai asmenų, o Heknės, prekiaujantys automis drobėmis, turėjo net trisdešimčiai.

Paauglystėje viena iš Heknių seserų susirgo. Tikimybė, kad likusi gyvoji turės su savimi tampytis negyvos sesers kūną, neturi išsipildyti, pasakė tėvas, Eirikas Heknė, ir nuėjęs į bažnyčią paprašė Dievo, kad abi seserys mirtų vienu metu.

Maldą išgirdo pastorius, o tikriausiai ir Dievas. Mirtis abi mergaites aplankė tą pačią dieną, ir artėjant pabaigai jos pareikalavo, kad būtų paliktos vienos. Tėvas, broliai ir seserys laukė už durų ir iš kambario gilumos girdėjo, kaip mergaitės kalbėjosi, kad turi būti padaryta kažkas svarbaus. Tą dieną jos užbaigė drobę „Pragaišties naktis“. Austi pradėjo drauge, bet baigė ją Gunhilda, nes Halfrida mirė ir jos rankos nebegalėjo padėti. Tėvas leido jai ramiai dirbti, nes seseris visuomet gaubė kažkokia *didybė*, kažkas, ko jis ir kiti, gyvenantys tarp akmenų ir vandenių, niekada nesuprato. Vėlai vakare pasigirdo kosulys ir audimo šukos nukrito ant grindų.

Heknės suėjo į kambarį ir pamatė, kad Gunhilda miršta. Atrodė, kad ji jų nepastebėjo, prigludo veidu prie sesers ir pasakė:

– Tu eisi plačiai, o aš eisiu siaurai, ir kai audinys bus baigtas, mudvi sugrišim.

Ji prisitraukė Halfridos rankas prie savęs ir sugniaužė jos plaštakas, patogiau įsitaisė, ir taip jos abi gulėjo, sudėjusios rankas lyg maldai.

Vėliau giminaičiai nesutarė, ką Gunhilda turėjo omenyje, nes tarmiškai ištartas sakinytis nebuvo visiškai aiškus. Ji galėjo kalbėti ir apie audimą, ir apie kelionę. Audinį padovanojus bažnyčiai, pastorius užrašė paskutinius Gunhildos žodžius kitoje medinės plokštės, ant kurios buvo pritvirtintas audinys, pusėje. Bet rašytinė kalba negalėjo perteikti tarmės gelmių, tad formuluotė išėjo tokia: *tu eisi ilgai, o aš eisiu trumpai, ir kai audinys bus baigtas, mudvi pasuksime atgal.*

Mergaitės buvo palaidotos po bažnyčios grindimis, ir atsidėkodamas už tai, kad mirtis jas aplankė vienu metu, Eirikas Heknė užsakė nulieti du bažnyčios varpus. Juos pavadino Seserų varpais ir jie skambėjo nenusakomai stipriai ir galingai. Gausmas sklido iš medinės stulpinės bažnyčios, užliedamas slėnį ir atsimušdamas į kalnus. Kai Liosneso ežerą šalia bažnyčios užtraukdavo ledas, varpų gausmas girdėdavosi trijuose gretimuose kaimuose, lyg tolima jų pačių bažnyčių varpų melodija, o jei vėjas pasisukdavo tinkama kryptimi, tvirtindavo, kad varpai girdisi netgi ganyklose.

Pirmasis zakristijonas apkurto po trijų mišių. Naujajam zakristijonui bokšto apačioje buvo sumeistrauta pakyla, jis stovėdavo ant jos užsilipdęs ausis bičių vašku, apsvyniojęs galvą ir ausis odiniu diržu.

Seserų varpų garsas nebuvo nei varginantis, nei gąsdinantis. Kiekvienas varpų dūžis turėjo gyvybės šerdį, žadėjo geresnį pavasarį, liejo gražų, pratisą skambesį. Jų gausmas įsiskverbėdavo giliai, sustabdydavo mintis ir persekirodavo jį išgirdusiuosius. Jei zakristijonas būdavo gabus, dvejojančius paversdavo ištikimais

bažnyčios sekėjais, o Seserų varpų skambesys aiškintas tuo, kad jie buvo *turtingi*. Tais laikais tai reiškė, kad liejant varpą į rūdą buvo pridėdama sidabro. Kuo daugiau sidabro, tuo gražesnis skambesys.

Įmantri liejinio forma ir bronzos Eirikui Heknei atsiėjo daugybę pinigų, daug daugiau, nei jo dukterys uždirbo ausdamos. Sielvartaudamas jis priėjo prie katilo ir sumetė visus sidabrinis stalo įrankius, tada pasirausęs kišenėse supylė dvi saujas sidabrinų monetų, šios prieš išsilydydamos ir suburbuliuodamos neįprastai ilgai plūduriavo paviršiuje.

Pirmą kartą Seserų varpai suskambo patys pranešdami apie pavojų, kai slėnį užliejo vienas didžiausių potvynių. Tąkart sniegas nutirpo staiga ir vanduo ėmė nevaldomai plūsti, žmonės tamsią vasaros naktį grįžo namo nuo orų pokyčių skaudančiomis galvomis ir tą pačią naktį, upei išsiliejus iš krantų, kaimiečius pažadino varpų skambesys. Ėmė lyti, ir žmonės iš dviejų sodybų spėjo palikti namus, iki juos apsėmė potvynis. Griuvo didžiuliai rąstiniai pastatai ir rąstai mėtėsi it šakelės palei srūvantį per kraštovaizdį krioklį. Liosneso ežere plūduriavo dideli balti tumulai, įgrimzdę ir apsunkę, – avys. Žmonėms stovint lietuje ir skaičiuojant vieniems kitus, kartu buvo ir visa zakristijono šeima, tuomet paaiškėjo, kad zakristijonas bažnyčioje nėra *nebuves*, o pastoriumi nuėjus patikrinti paaiškėjo, kad bažnyčios durys visą laiką buvo užrakintos.

Eirikas buvo miręs jau daugelį metų. Niekas nežino, ar jis kada gailėjosi išlydęs sidabrą, bet Seserų varpams jo buvo atiduota tiek daug, kad sodybai keliskart grėstė būti parduotai. Jei būtų buvę įmanoma sodybą padalyti į aukštutinę ir žemutinę dalį, taip ir būtų buvę padaryta, deja, vieta buvo pernelyg stati ir atšiauri. Metams bėgant teko parduoti Žemutinį Gliupeną, du gyvenamuosius pastatus ir didžiąją ganyklą, ir ateinančios kartos kentėjo dėl Eiriko Heknės sumokėtos kainos. Jiems pavyko išlaikyti visą kitą ūkį šeimos rankose, perduoti jį iš kartos į kartą, ir kiekvienas paveldėtojas turėjo nuomonę apie savo protėvį.

Mažai kuriam atrodė gerai, kad sidabras buvo panaudotas bažnyčios varpams, o ne laukams ir klėtims, bet ši istorija visiems priminė, kad nuovargį ištvirti lengviau nei sielvartą. Kiekvieną sekmadienį ūkį pasiekdavo Seserų varpų, kaip juos vadindavo Eirikas, raminamas gaudesys, tradicija ir teisė, mirusios kartu su juo.

Medinė stulpinė bažnyčia

IŠTISUS AMŽIUS kaimelyje skambėjo Seserų varpai. Skambėjo gyviesiems, mirštantiems ir mirusiesiems, per vestuves ir Kalėdas, krikštyną ir sutvirtinimo progą, o kartais degant miškams, artėjant potvyniui ar per žemės drebėjimą. Retai kada kas nors atsikraustydavo ar išsikraustydavo, o išsikėlę niekada nebegriždavo, ir dauguma vaikų manė, kad visi pasaulio varpai skamba taip pat kaip Seserų varpai, visai kaip žmonės, kurie gyvena šalia didingo gamtovaizdžio ir priima tai kaip savaime suprantamą dalyką.

Varpai saugiai kaboję iki 1880 metų, paskui jie, o kartu ir kaimelis patyrė staigius pokyčius ir nepalenkiamus sprendimus. Vienas iš varpų netgi turėjo būti panardintas į vandenį ir vėl ištrauktas, o vienintelis žmogus, galėjęs nuspręsti varpų likimą, buvo mergaitė iš Heknių giminės. Jos auka buvo ne mažesnė nei Heknių seserų tėvų, bet jai teko ją slėpti, tad ilgainiui teliko vienas tai pamenantis žmogus. Tie, kurie galbūt būtų *norėję* tai prisiminti, tikriausiai vargiai būtų ją supratę, nežinodami medinės stulpinės bažnyčios priešistorės kaime, kuriame mergaitė gyveno.

Heknės priklausė Butangeno bažnyčios parapijai, išsidėsčiusiai slėnyje tarp Fovango ir Treteno. Tuomet kaime gyveno apie tūkstantis sielų, pasklidusių keturiasdešimtyje sodybų ir dvarų. Vietovės pavadinimas turėjo ilgą ir seną paaiškinimą, bet žmonės retai kada jį pasakodavo, nes į tuos kraštus mažai kas

užklysdavo. Liosneso ežeras, skiriantis kaimą nuo vežimų kelio, buvo ilgas, siauras ir gilus, apsuptas tamsių miškų ir stačių uolų, o Butangenas vadinosi Butangenu todėl, kad tai buvo vienintelė pakankamai plokščia vieta palei Liosneso ežerą, kurioje galėjai pastatyti trobelę. Niekas ten apačioje nuolatos negyveno, bet kadangi ten stovėjo valčių pašiūrė, buvo įrengtos krantinės, o žiemą ant ledo buvo galima užsiimti žiemos sportu, kaimas buvo pavadintas pagal šią plokštumą. Bažnyčia stovėjo aukščiau slėnyje, iš dalies ji ten buvo pastatyta dėl atsiveriančio vaizdo, tačiau žmonės iš Fovango taip pat žinojo, ką potvynio srovė gali padaryti šalia bažnyčios įrengtoms kapinėms.

Slėnio gyventojai tvirtai laikėsi įsikibę žemių, kurias paveldėjo iš savo protėvių. Kai kurie ūkiai buvo tokiose stačiose vietose ir tokie akmenuoti, kad trys kartos įstengė sutvarkyti tik tris nedidelius sklypelius. Akmeninės sienos buvo statomos tokios aukštos, kad vilkai Butangene nenusinešdavo nė vienos avies.

Pokyčiai vyko lėtai. Kaimas dvidešimčia metų atsiliko nuo gretimo kaimo, kuris trisdešimčia metų atsiliko nuo Norvegijos miestelių, o šie nuo Europos atsiliko penkiasdešimčia metų. Viena iš priežasčių buvo keliai. Smalsuoliai, jei tokių atsirasdavo, turėjo eiti palei Laugeną šiaurės link, o šalia Fovango bažnyčios, jeigu ją surasdavo ir vis dar norėdavo pasiekti Butangeną, turėjo pakilti slėniu į viršų ir kirsti kryžkelę šalia Oksholo sodybos. Toliau prasidėjo uolos bei akmenys ir kelio nebesimatė. Šioje vietoje dauguma pasukdavo į kairę ir galiausiai jų kelionė baigdavosi negyvenamame Oksholo slėnyje. Ir tik jei reikiamoje vietoje pasukdavai į dešinę, pamatydavai Butangeną su bažnyčia šlaite ir sodybomis aplink. Bet pirmiausia keliautojai išvysdavo gilius Liosneso ežero vandenį ir klastingas Liosneso pelkes. Tada beveik visi apsisukdavo, o likusieji pasiduodavo neradę akmenų kojai pastatyti, iki kelių įbridę į klampią pelkę ir taip sukąsti uodų, kad oda pasidarydavo panaši į kailį.

Labai nedaugelis apeidavo Liosneso ežerą arba jiems pasisekdavo ir juos paimdavo valtį, priklausanti vienam iš nedaugelio vietos gyventojų, prižiūrinčių užmestus tinklus. Tada jie

būdavo arba nunuodijami, arba nuduriami peiliu. Na, tai kiek perdėta, išties Butangenas buvo gera vieta gyventi. Žemyn kalnu tekanti Brėjos upė išsiskaidė į daug mažų upeliukų, jie aprūpindavo vandeniu sodybas. Kraštovaizdis turėjo kažkokio baugštumo, upė ir upeliukai tekėjo nesuskaičiuojamais vingiais, taip sukurdami nuolatinę kaitą tarp derlingų saulės apšviestų plotų ir paslaptinių, šešėliuose paskendusių vietų, prieš upei padarant lankstą ir įtekant į Liosneso vandenį. Nepaisant stačių kalvų, šiame nedideliame slėnyje buvo malonu ir saulėta, o paėjus toliau, buvo galima susidurti su vietiniais slėnio gyventojais, kurie dažniausiai linksėdavo ir sveikindavosi per atstumą.

Žiemą keliauti buvo lengva ir paprasta. Kai Liosnesą sukaustydavo ledas, tereikėdavo pereiti užšalusį ežerą bei pelkes ir atsidurdavai apačioje, kelyje į Fovangą. Todėl žmonių gyvenimas buvo padalytas pusmečiais. Žiema buvo tinkamas metas aplankyti kitus, sutarti dėl santuokos, pirkti ir parduoti geležį plūgams ir paraką. Kai kurie norėdavo nukeliauti kur nors kitur, bet tie, kurie jau buvo lankęsi *kitur*, galėjo papasakoti, kad žmonės visur užsiima tuo pačiu, galbūt šiek tiek kitaip, bet tas kitaip nėra kuo nors geresnis. Taigi keliaudamas nerasdavai nieko daugiau, tik nuovargį, o nuovargis buvo toks dalykas, kurį galėjai rasti ir namie, tarp giminių ir pažįstamų.

Taip buvo visur, ir jokie svetimi linksmumo genai neišsimaišė į uždara Gudbrandsdaleno gyventojų būdą. Čia buvo ne taip, kaip pakrantėje, kur romumo genas buvo atmieštas Viduržemio jūros regiono jūreivių genais, atsisveikindami ir mojuodami laikinam uostui jie palikdavo dovanų jaunų merginų pilvuose, dovanų, kurios išaugdavo į energingus vaikiščius anglies juodumo plaukais. Slėnio gyventojai gyveno apsijuosę tvoromis, lėtai ir nuolankiai pakludami metų laikams. Kiekviena sodyba buvo lyg atskira karalystė, o slėnio šlaitas stūksojo lyg siena, skirianti jį nuo išorinio pasaulio. Šis saugus, didžiulėmis pušimis apaugęs barjeras įskiepijo tikėjimą, kad geriau rinkti samanas iki gyvenimo pabaigos negu pakeisti savo gyvenimo kryptį. Jie dažnai būdavo kalnuose, leisdavo lietui ir šlapdribai nuplauti skaus-

mą, jiems patikdavo kasti sniegą, nes tai buvo lengviau nei kasti žemę, ir nebuvo jokio skirstymo į svarbesnius ir ne tokius svarbius žmones, giminės iš kartos į kartą likdavo savo sodybose. Laikas neturėjo reikšmės, jie tęsdavo darbą, nuo kurio kai kurie ir mirdavo, ir žinojo, kad dar negimęs palikuonis tęs jį toliau, taip pat kaip jis ir tuo pačiu karučiu didins be galo seną akmenų krūvą. Visa tai lėmė savitą kalbą ir elgseną, tam tikrus pomėgius ir jausmus.

Į šalį atėjus krikščionybei Butangeno gyventojai pastatė įmantrią medinę stulpinę bažnyčią, šedevrą iš pušų, išdabintą kruopščiais raižiniais, slibinų galvomis ir aukštai iškilusiais bokšteliais. Kadangi maisto pakako, o laiko sąvoka neegzistavo, kruopštiesiems medžio ir akmens darbams galėjo būti skiriami mėnesiai ir metai. Bažnyčia buvo baigta į valdžią atėjus karaliui Magnusui V ir į sijas buvo įrėžti 1170 metai. Stulpai ir bokšteliai buvo suręsti iš Gudbrandsdalene augusių puikiųjų pušų ir pagal to meto Norvegijos papročius bažnyčia buvo gausiai išpuošta religiniais senovės pagonių ornamentais. Tai buvo vikingų laikų ir krikščionybės sankirta, dailidės visą vasarą dekoravo bažnyčią jūrų pabaisomis ir kitais populiariais ornamentais iš senovės skandinavų laikų. Išorė buvo papuošta dviem natūralaus dydžio liūtų figūromis, o aplink duris rangėsi didžiulė išraižyta gyvatė. Kiekvienoje altoriaus pusėje stovėjo po tris medines kolonas su barzdotomis kaukėmis, senieji dievai su akimis be vyzdžių. Visa tai turėjo saugoti nuo tamsiųjų jėgų, su kuriomis norvegai kovojo ištisus amžius. Dailidės pasistengė, kad sutilptų visi dievai ir kad Odinas su Toru vis dar dirbtų savo darbą.

Šimtmečiais bažnyčia nebuvo nei perstatyta, nei apiplėšta. Kadangi kaimelio gyventojai išvengė maišymosi su svetimaisiais, šis nuošalus viduramžių statinys nebuvo paveiktas naujų madų. Puošmenų nesunaikino reformacija, pietizmas irgi nepalikó žymių. Aštuonios slibinų galvos vis dar riaumojo į dangų, o vėsus prieangis ir lauko sienos alsavo šimtmečių dvasia ir degutu.

Seserų varpų ir Heknių dukrų istorija buvo mažai kam žinoma už kaimelio ribų. Kartą devynioliktame amžiuje kaimelį aplankė bažnyčias piešiantis menininkas, bet jam ši istorija ne labai rūpėjo. Netrukus kitas žmogus, neturėjęs nieko bendro su menininku, susidomėjo Seserų varpų istorija ir norėjo ją perpasakoti, bet daugiau niekas iš jo nieko nebeišgirdo, tad galiausiai buvo imta abejoti, ar jis išvis egzistavo.

Tais laikais bažnyčios negaudavo jokios paramos iš šalies. Jos turėjo tenkintis tuo, ką parapijiečiai sugebėdavo užauginti, tad Dievo namus aplankydavo ir geri, ir blogi laikai. Pastarąjį šimtmetį Gudbrandsdaleno regionas nuskurdo, jį kankino žmonių perteklius, potvyniai, sausros, girtuoklystės ir šalnos, nudeginančios pasėlius. Mažieji stikliniai bažnyčios langiukai, pro kuriuos taip gražiai krito šviesa ant suolų, išklibo ir per mišias traukdavo šiaurės vėjas. Išsiklibino stogo čerpės, ir per plyšius, kuriuos užkišti darėsi vis sunkiau, vidun ėmė tekėti lietaus vanduo. Vieninteliai prieš orų negandas atsilaikė Seserų varpai. Aplink juos viskas iro. Vanduo rasdavo vis naujų kelių ir niekas nebesuprasdavo, kaip jis patenka vidun, sienos nuo šalčio taip sutrūkinėjo, kad per plyšius skersvėjis prinešdavo puraus sniego. Po kelių dešimtmečių slibinų galvos neatlaikė vėjo gūsių ir lietaus šuorų, viena po kitos nukrito ant žemės ir liko ridinėtis tarp kapų, o tada ir visa bažnyčia ėmė smegti, lyg pranašaudama ateinančius tamsius laikus.

Sidabro skambesys

ŠI ISTORIJA PRASIDĖJO, kai Seserų varpai suskambo kviesdami į mišias pirmąją naujųjų 1880 metų dieną. Skambesys pasklido iki pat Heknių arklidžių, kuriose šnekėjosi du iš aštuonių sodyboje gyvenančių brolių ir seserų.

– Osvaldai! – šūktelėjo Astrida. – Turi mus nuvežti!

Brolis atsakė, kad jau per vėlu prašyti.

– Tu užsispyręs kvailys, – piktinosi ji. – Nustok ginčytis ir ruošk roges!

Osvaldas atsistojo, parodė apynasrį ir vadžias, kurioms trūko sagties.

– Paruoščiau, jei Emortas vakar nebūtų važinėjęs kaip beprotis.

– Juk turim ir daugiau pakinktų. Neišsisukinėk!

Arklidėse prunkstelėjo Blisteris, arklys iš slėnio, jis paprastai buvo kinkomas važiuojant į bažnyčią. Astrida brūkstelėjo per šiaudus marškinių rankove. Osvaldas susiraukė.

– Tik paklausk, ką kalbi! – pasakė ji. – Mums reikia atsistoti ant kojų. O kaip tai padarysime, jei net negali paruošti rogių!

– Protingai važiuoti reiškia protingai važiuoti.

– Sugebėsiu nuvažiuoti ir viena! – pasakė Astrida ir nususuko. – Net ir kartu su Klara.

Osvaldas numetė pakinktus į šalį.

– Galiu nuvažiuoti ir viena, – pakartojo Astrida. – Turėsi pasiaiškinti tėvui. Jį ims plakti liežuviais, jei nepakinkysi arklio ir nenuveši manęs į mišias.

Astrida nuskubėjo į sodybos kiemą. Sniegas girgždėjo po kojomis ir ji susisupo į šalį. Širyt tik atidariusi lauko duris Astrida suprato, kad ne šiaip žiemiskai šalta, o *labai šalta*. Panašiai kaip ir Naujųjų metų savaitgalį, kuris buvo šalčiausias šiais metais. Vėjas čaižė veidą lyg kokią medžio šaką, darėsi sunku kvėpuoti, oras spaudė plaučius. Tiesą sakant, ji visai nenorėjo į bažnyčią, ji dalyvavo Kalėdų mišiose ir bažnyčia buvo tokia įšalusi, kad kojų pirštai atšilo tik ketvirtą dieną. Ji turėjo į mišias palydėti Klarą Miting, seną, sukumpusią senutę, reikėjo, kad kas nors pavedėtų ją slidžiu taku.

Galingas Seserų varpų gausmas vis dar aidėjo tarp rąstinių namų. Tai buvo pirmieji varpo dūžiai, kviečiantys bažnyčioje patarnaujančius berniukus. Nuo Heknių sodybos iki bažnyčios kelias nebuvo tolimas, bet bažnyčia maža, todėl pavėlavus galėjo nebelikti vietos. Tiesą sakant, vyriausioji dukra iš tokios kaip Heknių sodybos neprivalėjo per didžiulį šaltį lydėti Klaros. Tačiau eiti į mišias buvo daugiau priežasčių nei vien psalmės ir maldos, tik tam reikėjo gauti sėdimą vietą pačiame bažnyčios priekyje.

Ji nuskubėjo pro klėtį žemyn palei siaurą griovį iki pat tvarto, kuriame gyveno Klara kartu su karvėmis ir keliais darbininkais. Tai buvo viena iš snieguotų kaip reta žiemų, ir kiek aukščiau, prie daržinės, ji išgirdo besipjaunančias sodybos kates. Jos nuobodžiaudamos erzino viena kitą, nes per sniegą negalėjo klajoti po teritoriją ir trynėsi palei pastato sienas.

Varpų dūžiai liovėsi. Nuo pat mažų dienų Astrida pastebėjo, kad daug prisnigus varpai skamba kitaip. Kaimelyje skambesys buvo prislopęs, nuo kalnų ir Liosneso ežero atsimušantis aidas buvo duslesnis, atrodė, lyg stovėtum arti varpų, prie pat virpančio sidabrinio garso šerdies. Ji gerai žinojo istoriją apie sidabrinės monetas, kurios kadaise buvo sumestos į liejimo katilą, tai nusmukdė ūkį, todėl dabar tėvas ir broliai su pagieža žvelgdavo į valčių stoginę prie Žemutinio Gliupeno pakeliui į Imsdaleną,

kur buvo galima laisviau žvejoti, bet iki jo tekdavo keliauti visą dieną ir jame vis vien nesugaudavai tiek, kiek būtum galėjęs sužvejoti Gliupene.

Astridai buvo dvidešimt ir ji priklausė tam nedideliam skaičiui giminaičių, kurie *didžiavosi* neapdairiu protėvio elgesiu, bet ji nebuvo iš tų, kurie slampinėja po kapines ir kalbasi su numirėliais. Minčių srautas ją persekiojo nuolat, atrodė, kad jos aplenkia ją pačią. Močiutei atrodė, kad jai nereikėjo lankyti vasaros mokyklos, nes gavusi žinių ji jų troško dar daugiau, o visi žino, kad jaunai kaimelio merginai nėra jokių galimybių patenkinti šį poreikį.

Vaikystėje Astrida Heknė nenustygdavo vietoje, straksėdavo aplink ir kišdavosi į kitų žmonių darbą klausinėdama, kodėl vienas ar kitas dalykas daromas *taip*, o ne *kitaip*. Ji užsikabrodavo ant akmeninės tvoros ir lėkdavo žemyn taip, kad net akmenys bildėdavo, žmonės tai matydami pykdavo, bet ji vis tiek bėgdavo, bėgdavo, kad net samanės skriedavo į šalis, iki pat laukų galo, kur baigiasi tvora prie šlaito, krintančio tiesiai į upės slėnį. Iš ten ji žvelgdavo į Liosneso ežerą, už kurio atsivėrė Fovango ir Losnos vaizdas.

Jai patikdavo žiūrėti Losnos link, nes žinojo, kas ten vyksta. Metai iš metų tam tikru laiku pasirodydavo garai ir anglių dūmai iš ten, kur virė didžiuliai darbai, kur vienas po kito buvo klojami siauri, tikriausiai ne platesni už jos dilbį geležiniai bėgiai, besitęsiantys neišmatuojamai toli. Žmonės manė, kad jais galima pasiekti Kristianiją, paskui Švediją, o iš ten keliauti dar toliau į pietus.

Kai buvo maža, sunkiai įsivaizdavo, kad pasaulyje yra kažin kokių kinkomų gyvūnų, kuriems vakarais nereikia poilsio, ir palengva ji ėmė įsivaizduoti save šiame traukinyje, mintis, kad kitose vietose taip pat verda gyvenimas, kad kiekviena diena tėra atidėliojimas, jai nedavė ramybės. Bet ji nežinojo, *kur* keliautų, jos svajonės buvo lyg kopėčios, atremtos į orą. Jos mintys diena iš dienos klajojo po skirtingas vietas, vienintelis dalykas, kurį ji žinojo, kad ieško kažko, bet to kažko čia nėra ir niekada nebuvo kaimelyje. Kiekviena besibaigianti diena jai reiškė praradimą, nes

neįvyko nieko naujo. Prieš užmiegant jos proto gelmėse visuomet likdavo trupinėlis liūdesio, trupinėlis, kuris, ji žinojo, metams bėgant padarys ją panašią į kitas merginas – pasendins ir prislėgs.

Suaugusi ji atstūmė du jaunikius, gerus jaunikius, vieną iš Nordrumo, kitą iš Žemutinio Liosneso. Dabar jau senokai niekas jai nebesipiršo, žmonės dėl to kaltino jos neramų būdą ir aštrų liežuvį. Šios savybės nebuvo labai patrauklios aplinkinių sodybų vaikinams, tikriems Gudbrandsdaleno gudbrandsdaleniečiams, tvirtai nauaugusiems, stipriems žemės ūkio darbuose ir mažakalbiamis. Be to, jos išvaizda buvo neįprasta. Nors šioje Gudbrandsdaleno dalyje neištekėdavo tik labai neišvaizdžios moterys, pirmenybė buvo teikiama tvirtai sudėtoms, turinčioms plačius klubus, pageidautina didelę krūtinę ir stiprią nugarą. Astrida buvo ilgakojė, prakaulaus veido ir kūno, tamsiai juodais plaukais ir kokiame nors kitame kaime būtų laikoma gražuole. Įžvalgus vyras būtų pasakęs, kad ji graži, ir vertinęs jos savitą antakių linkį, tai, kaip ji atstatydavo smakrą, rankas, kurios saulėje spindėdavo it auksas. Bet apie vyriausiąją Heknių dukterį, dukart atstūmusią jaunikius, buvo sakoma, kad ji atžagari ir visiškai nevaldoma. Jaunikiams labiau patiko tvirtos merginos, kurios tylėdamos nudirbdavo darbus, tyliai gimdydavo vaikus ir vos nukirpus virkštelę grįždavo prie darbų tvarte.

Vesdama Klarą iš tvarto, Astrida pastebėjo, kad ji apsirengusi geriau nei paprastai – kita moteris paskolino jai savo batus ir marškinius. Abi nusileido žemyn, susisupusios į šalius ir skaras. Einant pro arklių traukiamas roges Astrida nesidairydama žvelgė į priekį. Atrodė, Klara nė nepastebi šalčio, ji tolygiai turseno ir vis truktelėdavo Astridai už rankovės pernelyg garsiai klausdama, kuo vardu pro jas nuskubantys žmonės. Astrida negalėjo jai jų visų įvardyti. Jaunimo buvo tiek daug, kad kelias knibždėte knibždėjo vaikų, netilpusių į roges. Nebuvo įmanoma atskirti, kas yra kas, nes veidai buvo arba apvynioti medžiagos skiautėmis ir skaromis, arba antakiai ir nosys buvo apkibusios ledukais, o ūsai apšerkšniję. Jau pusiaukelėje joms ėmė gelti ausų lezge-

lius, ir Astrida visiškai nenorėjo grįžusi namo jausti, kaip dilgčioja nušalusiu oda.

Iš praeinančių žmonių Astrida sužinojo, kad temperatūra nukritusi keturiasdešimt laipsnių žemiau nulio. Jie namie nebeturėjo termometro, jis suskilo, kai jie pamiršo įnešti jį vidun nakčiai, o iš to, ką mokytoja buvo minėjusi pamokoje, Astrida suprato, kad temperatūra buvo nukritusi žemiau trisdešimt devynių, nes tokia yra gyvsidabrio užšalimo temperatūra.

Šalčio neišvengė niekas. Heknių sodyba buvo šiek tiek atokiau nuo kaimo ir taip pat buvo pavaldi metų laikų kaitai. Klėtis buvo didžiulė, bet retai kada pilna. Malkoms tinkamų medžių buvo vis mažiau ir žiemą jie nebeišgalėjo šildyti daugiau nei vieno aukšto. Temdavo anksti ir šeima kas vakarą susirinkdavo prie židinio, ieškodama šilumos ir šviesos. Vaikinai drožinėjo smulkius įrankius ir samtelius, nuolat įmesdami į židinį kerpių, kad ugnis užsiliepsnotų ir šildytų. Mažyliai šurmuliavo, pykosi ir žnaibė vienas kitą, kosėjo užkrėsdami vieni kitus virusais. Blogiausia, kad Astrida negalėdavo pabūti viena. Ji gaudavo pylos, jei išslinkdavo kur nors viena pasiėmusi žvakę, nes jos buvo tokios brangios, kad jomis tekdavo dalytis su visais. Atėjus žiemai kaimelį apgaubdavo aklina tamsa, atsėlindavo šmėklos ir baimė. Todėl ji kas vakarą sėdėdavo su visais, apsupta inkščiančių mažųjų brolių ir seserų, klausydamasi vis tų pačių senelių amžinai kartojamų istorijų, senosios tetos niūniavimo ir griežto motinos, bandančios įvesti bent kokią tvarką, balso.

Ne, dažnai galvodavo ji, taip neturi būti: jokio atstumo. Jokios šviesos.

Vėl suskambo varpai, šį kartą dūžiai ragino žmones paskubėti. Sunkus garsas nuvilnijo snieguotais laukais, atsimušęs į kalnus sugrįžo aidu ir susiliejo su kitais dūžiais.

– Senasis zakristijonas, o taip, jis buvo geras, – sumurmėjo Klara, kai galiausiai garsai aprimo tiek, kad jos galėjo viena kitą girdėti.

– Sakai, geras, kodėl geras?